

Uitsterven van Bengaalse gier gaat ons allen aan

Ongeveer twintig jaar geleden belandde ik tijdens een reis door India in de Noord-Indiase stad Moradabad. Na een zwerftocht door de Himalaya was dit de plek waar je moest zijn om snel met de trein naar New Delhi te gaan. Van Moradabad zelf wist ik niets. Een typisch Indiase stad: te veel mensen op een te kleine plek, erg druk verkeer, overal zanderigheid en een constante spanning tussen moslims en hindoes. Ik wist dat in 1980 bij rellen tussen beide religieuze groepen honderden mensen waren omgekomen.

Op het station wachtte ik op de trein die uit Lucknow zou komen en me mee zou nemen naar de hoofdstad. Aan de andere kant van het spoor, in een rij hoge bomen, keken honderden gieren bedaard en rustig naar het mensengedoe onder hen. Het was een indrukwekkend gezicht. De boomtoppen kleurden zwart. Af en toe maakte een gier een kleine vlucht om ergens anders plaats te nemen. Soms vloog er zelfs een groepje naar een andere boom. Er waaide een frisse noordenwind. De zon scheen en de hemel was staalblauw. Die gieren waren mooi en pasten perfect in het landschap. Hoog in die boomtoppen stelden ze de mensen in staat te beseffen dat de dood nooit heel ver weg is.

De Gyps bengalensis of Bengaalse gier is nu bijna uitgestorven. Ook de andere giersoorten in India gaat het niet goed. De oorzaak is het massale gebruik van geneesmiddelen in de Indiase veeteelt. Om vee te beschermen tegen ontstekingsziekten werd vanaf de jaren negentig de ontstekingsremmer diclofenac massaal toegediend. Later kwamen er

ook andere middelen bij die nauwelijks minder giftig zijn voor de vogels. Vijf milligram diclofenac in een kilo vlees is genoeg om een volwassen gier een pijnlijke dood te bezorgen. Met name de nieren van de vogels begeven het.

De situatie heeft geleid tot een totale ramp. Ooit was het zo dat als een koe stierf en op de velden bleef liggen, uit de boomtoppen onmiddellijk de 'schoonmaakpolitie' kwam aangevlogen en het kadaver in ongeveer 40 minuten schoon vrat. Een zeer nuttige bezigheid, want omdat de meeste Indiërs geen vlees eten, blijven de dode beesten op de velden liggen. Een troep gieren is dan handig, want ze verhinderen dat het rottingsproces leidt tot de verspreiding van allerlei ziektekiemen. Enigszins ironisch is dat de gier als aaseter altijd uitstekend bestand is geweest tegen medicijnen en andere troep die het vee kreeg toegediend.

Maar diclofenac is nu juist een geneesmiddel waar de immuniteit van het beest niet tegen is opgewassen. Zo sterft een vogel uit — en dat is het unieke aan de hele casus — juist vanwege het feit dat hij zich door de eeuwen heen zo goed aan de mensen heeft aangepast. De gier past precies bij de vegetarische cultuur van India. Het beest had dus eeuwenlang een voorname ecologische functie.

Nu is de Bengaalse gier, zoals extinctiebiologen dat zeggen, 'ecologisch uitgestorven'. Dat wil zeggen dat de soort wel zal blijven bestaan, maar dat hij niet

langer zijn ecologische functie kan vervullen. De Australische bioloog Thom van Dooren schrijft in zijn net verschenen boek *Flight Ways: Life and Loss at the Edge of Extinction* dat het uitsterven van soorten maar zelden een scherpe rand heeft. Waar het om gaat, is of de soort zijn functie in het geheel van relaties nog heeft. Dat roept allerlei vragen op over de vele miljoenen die jaarlijks wereldwijd worden uitgegeven om wegwijnende soorten voor nageslacht te behouden. Moeten we ons daarbij concentreren op dieren die nog een ecologische functie hebben of gaat het er vooral om dat het laatste exemplaar van een bepaalde diersoort niet sterft? Een dilemma waar het laatste woord nog niet over gesproken zal zijn.

Als gevolg van het verdwijnen van de gier liggen nu de dode beesten weg te rotten in en rond Moradabad en andere steden in India. Weliswaar zijn er andere aaseters — wilde honden en ratten — maar deze zijn lang niet zo efficiënt als de gieren. Ze maken het kadaver niet karkasschoon, met als gevolg dat ze zelf de ziektekiemen in karkassen, ooit perfect geneutraliseerd door de gieren, gaan verspreiden. Dat gebeurt niet alleen omdat veel honden als ze ziek zijn agressiever worden — er zijn aanwijzingen dat de laatste jaren steeds meer mensen door zieke honden gebeten worden — maar ook door besmetting van drinkwaterbronnen. Alles hangt met alles samen. Altijd denk je dat het een cliché is, maar wie het boek van Van Dooren leest, begrijpt hoe waar het is.

René ten Bos is hoogleraar filosofie aan de faculteit der managementwetenschappen van de Radboud Universiteit.

Ironisch genoeg sterft de vogel uit, juist doordat hij zich zo goed aan de mensen heeft weten aan te passen

René ten Bos

